

Орієнтація на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Медіа-освіта спирається на передові досягнення в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, використовує їх для організації роботи медіа-педагогів, формування спільних інформаційних ресурсів, полегшення комунікації та координації в середовищі взаємодії учасників медіа-освітнього руху. У процесі медіа-освіти враховуються тенденції розвитку новітніх медіа.

Попанування національних традицій. Медіа-освіта базується на культурних традиціях народу, враховує національну та етнолінгвістичну специфіку медіа-потреб її суб'єктів, забезпечуючи паритетність їхньої взаємодії і конструктивність діалогу.

Пріоритет морально-етичних цінностей. Медіа-освіта спрямована на захист суспільної моралі і людської гідності, протистоїть жорстокості і різним формам насильства, сприяє утвердженню загальнолюдських цінностей, зокрема ціннісному ставленню особи до людей, суспільства, природи, мистецтва, праці та самої себе.

Саме медіа-освіта допомагає вчителю навчитися використовувати сучасні комп'ютерні технології, що значно полегшує розробку робочих планів та підготовку матеріалу до уроку.

Засобом впровадження медіа-освіти та інформаційно-комунікативних технологій є застосування ПК при підготовці до уроку та його проведенні. Чудовим прикладом є розробка і застосування презентацій на уроці. У презентацію будь-яку інформацію можна подати у вигляді схеми, виділяючи різними кольорами найголовнішу інформацію, з додаванням малюнків, які б ілюстрували дані вислови. Завдяки цьому діти б з зацікавленістю слухали вчителя, що призвело до більш кращого засвоєння матеріалу.

Для старшої школи при вивченні нової теми з української мови, наприклад, лексичних одиниць доцільно використовувати малюнки та фотографії, які допомагають здійснити без перекладний метод пред'явлення лексики. При закріпленні нового матеріалу за допомогою презентацій вправи можна представляти у різних варіантах, що дозволяє економити велику кількість часу на уроці.

Отже, застосування комп'ютерів в освіті привело до появи нового покоління інформаційних освітніх технологій, що дали змогу підвищити якість навчання, створити нові засоби впливу, ефективніше взаємодіяти педагогам зі студентами. На думку багатьох фахівців, нові інформаційні освітні технології на основі комп'ютерних засобів дають можливість значно підвищити ефективність навчання.

Список використаної літератури

1. *Заболотний В. Ф.* Дидактичні засади застосування мультимедіа у формуванні методичної компетентності майбутніх учителів фізики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання (фізика)" / В. Ф. Заболотний. – Київ. – 2010. – 38 с.
2. Медиаобразование // Российская педагогическая энциклопедия. Т. 1 / Гл. ред. В. В. Давыдов. – М. : Большая российская энциклопедия, 1993. – С. 555.
3. *Підласий І. П.* Продуктивний педагог: Настільна книга вчителя / І. П. Підласий. – Х. : Вид. група. "Основа", 2010. – 360 с.

Ірина Ліпівець

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ: СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Сучасний етап розвитку суспільства багатьма вченими характеризується, по-перше, як етап нової цільової орієнтації на розвиток інтелектуального потенціалу особистості, по-друге, як етап формування в суспільній свідомості нової наукової картини світу і нового наукового світогляду. Освіта будь-якої країни відбиває в собі найголовніші її цивілізаційно-культурні ознаки, забезпечуючи поєднання національних традицій з інноваціями – як виробленими всередині неї, так і запозичені ззовні. На цих підставах

національна система освіти має модернізуватися, забезпечити безперервність розвитку країни та творчого потенціалу особистості, адже завдання творчого рівня навченості (теоретичні та практичні, проблемні, навчально- та науково-дослідницькі) є комплексними і вимагають для свого вирішення використання знань і методів багатьох навчальних дисциплін. Вибір методів навчання залежить від навчально-виховної мети і змісту уроку, рівня підготовки учнів, наявних наочних засобів.

До цього часу виділялись активна і пасивна моделі навчання, залежно від участі учнів у навчальній діяльності. До цієї класифікації зараз додають інтерактивне навчання як певний різновид активного, який має свої особливості та закономірності, що дозволяють різко збільшити відсоток засвоєння навчального матеріалу, оскільки впливають не лише на свідомість учня, а й на його почуття, волю, дії, практику. Розробку елементів інтерактивного навчання можна знайти в працях В. Сухомлинського, творчості вчителів – новаторів 70-80-х рр. (Ш. Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Ільїна, С. Лисенкової та інших), теорії розвивального навчання. Вони демонструють, що навчальний процес в інтерактивному режимі відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці) де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють. Головна особливість методики інтерактивного навчання, підкреслює І.А. Зимня полягає у тому, що процес навчання відбувається у спільній діяльності. „Доведено, що порівняно з індивідуальною роботою за схемою “учитель-учень” співпраця в групі підвищує ефективність розв'язання тих же задач на сто відсотків” [6].

У різних країнах світу з успіхом застосовують елементи деяких інтерактивних методик: у роботі задіяні всі учні класу; учні вчать працювати у групі (команді); формується позитивне ставлення до опонента; кожна дитина має можливість пропонувати свою думку; за короткий час опановується багато нового матеріалу; формуються навички толерантного спілкування, вміння аргументувати свою точку зору, знаходити альтернативне рішення проблеми.

Учитель в інтерактивному навчанні виступає організатором процесу навчання, консультантом, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі.

Головними в процесі навчання є зв'язки між учнями та їх співпраця. В результаті організації навчальної діяльності за таких умов у класі створюється атмосфера взаємодії, що дає змогу вчителю стати справжнім лідером дитячого колективу. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, інколи з проблемним характером. Вільна форма спілкування запобігає перевтомі дітей, підвищує їхню працездатність, виховує навички взаємоконтролю, самоконтролю, готує до практичної трудової діяльності. Це діалогове навчання, головне призначення якого полягає в тому, щоб, по-перше, передати знання, по-друге, усвідомити цінність інших людей.

Ключовими у розумінні психологічної основи інтерактивних методів є поняття інтеракції, більш відомого в російській та українській психологічній літературі як міжособистісна чи соціальна взаємодія. Теоретичні проблеми міжособистісної взаємодії розглянуті в працях Л. Виготського, В. Місяцева, О. Леонтьєва, Б. Ломова, О. Бодальова, М. Обозова та ін. Соціальна взаємодія вважається складовою частиною спілкування та спільної діяльності, які утворюють нерозривну єдність. Люди не просто спілкуються в ході виконання ними суспільних функцій, а й у процесі певної діяльності, “з приводу” неї. За допомогою спілкування діяльність організовується і збагачується. У свою чергу, в спільній діяльності формується потреба в спілкуванні.

Наразі у вітчизняній школі розповсюджується застосування форм організації навчально-пізнавальної діяльності учнів у інтерактивному режимі й на уроках географії. Застосування елементів інтерактивного навчання географії активно запроваджувалось М. С. Винокуром та О. Я. Скуратовичем у 1980-1990-х роках [7].

Слово “інтерактив” прийшло до нас з англійської мови від слів “взаємний” і “діяти”. Отже, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання

реалізує конкретну мету – створити комфортні умови навчання та виховання, які забезпечать активну взаємодію всіх учнів. Одна людина здатна своєю дією вносити зміни у поведінку і діяльність іншої та водночас і сама змінюється внаслідок дій свого партнера. Дія, спрямована на партнера, що викликає зміни в його поведінці, називається впливом. Отже, кожен учасник спілкування одночасно є і об'єктом, і суб'єктом психологічного впливу. Процес обміну впливами у спілкуванні називають взаємовпливом [3].

До визначальних рис інтерактивного режиму організації навчання належать:

- 1) суб'єкт-суб'єктні стосунки між вчителем і учнями, за яких вони є рівноправними й рівнозначними суб'єктами;
- 2) постійна активна взаємодія всіх учнів;
- 3) співнавчання й взаємонавчання учнів між собою;
- 4) відсутність домінування одного учасника навчального процесу над іншим й однієї думки над іншою.

Інтерактивний режим організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії – це спосіб спільної навчально-пізнавальної діяльності, суть якої полягає у взаємонавчанні, коли всі учасники навчального процесу взаємодіють між собою, обмінюються інформацією, спільно розв'язують проблеми, моделюють ситуації та оцінюють колективні й власні дії з реалізацією загального принципу «учень здобуває знання та навчає інших». Такі підходи до навчання передбачають паритетну співпрацю й поєднання зусиль учителя та учнів задля досягнення спільного результату.

Інтерактивний режим організації навчання відрізняється від традиційного власною своєрідною логікою освітнього процесу: не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного усвідомлення через застосування. Досвід здобування знань і формування вмінь учнів є джерелом їхнього взаємонавчання.

При застосуванні інтерактивного режиму організації навчання провідним мотивом школяра є необхідність передати інформацію товаришеві та навчити його тому, що знаєш і вмєш сам. Кожен учень здобуває частину географічних знань і вміння обмінюється ними з іншими.

У інтерактивному режимі навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії має активно-перетворювальний характер і здійснюється затаким алгоритмом:

- 1) розпізнавання нового географічного навчального матеріалу й поєднання його із засвоєним раніше;
- 2) адекватне сприймання змісту того, що вивчається;
- 3) пояснення товаришеві щойно отриманої географічної інформації шляхом:
 - адаптації цієї інформації та її трансформації доступні для сприйняття однокласників терміни й форми (пояснення «своїми словами»);
 - інтерпретації інформації через власне тлумачення змісту географічного навчального матеріалу, його перегруповування й пояснення географічних причинно-наслідкових зв'язків;
 - екстраполяції отриманих географічних даних, зокрема через власні прогностичні рішення, що ґрунтуються на розумінні основних тенденцій географічних об'єктів вивчення, тощо.

Серед ключових географічних компетенцій учнів важливе місце посідає комунікативна, яку спрямовано на розвиток уміння конструктивного обміну географічною інформацією між двома (діалог) або більше (полілог) співрозмовниками. Саме інтерактивне навчання базується на комунікативній моделі формування географічних знань і вмінь, застосування якої передбачає досягнення таких цілей, як:

- 1) розвиток критичного логічного мислення учнів;
- 2) вироблення їхнього вміння активно вислуховувати, висловлювати й аргументовано відстоювати власні думки;
- 3) формування в учнів здатності оцінювати погляди інших і співвідносити їх з власними;
- 4) сприяння розвитку у школярів навичок мовленнєвої культури та чеснот демократичного суспільства (толерантності, полікультурності й плюралізму).

Системне застосування комунікативної моделі у процесі навчання географії забезпечує високий рівень залучення учнів до навчально-пізнавальної діяльності, можливість школярів висловлювати й відстоювати власні погляди, а також набуття ними досвіду публічних виступів, плідної співпраці, демократичного діалогу й розумного компромісу.

Слід звернути також увагу на те, що під час реалізації всіх інтерактивних форм організації навчання у тій чи іншій мірі використовується ситуативне моделювання, яке, передусім, передбачає побудову навчального процесу на основі залучення учнів до ігрового моделювання життєвих ситуацій. У процесі такого моделювання відбувається зіткнення поглядів, що має на меті пошук ефективного розв'язання проблем чи вирішення спірних питань.

У цілому, насамперед, за характером взаємодії учнів, розрізняють такі основні форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії у інтерактивному режимі, як парно-трійкова інтерактивна, кооперовано-інтерактивна та дискусійно-інтерактивна з подальшим поділом цих форм як типів на певні види.

Парно-трійкова інтерактивна форма організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії передбачає, по-перше, різну кількість учасників, у т.ч. змінний їхній склад, і, по-друге, одночасне виконання одного й того самого завдання усіма учнями, об'єднаними попарно чи по троє. Ця форма організації як тип поділяється на такі її головні форми-види, як: парно-інтерактивна форма, інтерактивна форма ротаційних «трійок» і інтерактивна форма «Карусель».

Парно-інтерактивна форма-вид організації навчання вимагає запровадження рольових вимог до навчально-пізнавальної діяльності учнів у парах, яка здійснюється, наприклад, у вигляді: інтерв'ю зі спеціалістом (синоптиком, економістом, політиком тощо), репетиторства (один учень допомагає іншому у підготовці до тестування) тощо.

Навчально-пізнавальна діяльність учнів, організована в інтерактивній формі-виді ротаційних (змінних) «трійок», як і парно-інтерактивна форма, сприяє активному ґрунтовному аналізу й обговоренню нового географічного навчального матеріалу з метою його осмислення. Для запровадження такої форми організації учнівської діяльності вчителю необхідно розробити проблемні запитання, що мають допомогти учням проаналізувати новий, або вже знайомий навчальний матеріал. При цьому спочатку учнів об'єднують по троє (у «трійки») та розташовують у класній кімнаті так, щоб усі «трійки» утворювали коло. Потім перед усіма учням класу ставиться відкрите проблемне запитання (однакове для всіх), наприклад: «Чи сприяє економіко-географічне положення України її інтенсивному економічному розвитку?» (9-ий клас). Усякий учасник кожної «трійки» мусить відповісти на це запитання по черзі «трійка» продукує спільну відповідь. Після короткої відповіді учні довільно отримують номери від 1 до 3 у кожній «трійці». У подальшому учні з номером 1 переходять до наступної «трійки» за годинниковою стрілкою, а учні з номером 3 переходять до попередньої «трійки» проти годинникової стрілки. Учні з номером 2 залишаються на місці і є постійними членами «трійок». Результатом усього цього буде цілком новий склад усіх «трійок», за якого продовжується обговорення проблемного питання й продукування нових спільних відповідей.

Інтерактивна форма-вид «Карусель» «сповідує» ті ж підходи до організації діяльності учнів, що і форма змінних «трійок», проте відповідна ротація відбувається вже стосовно учнів у парах. Цю форму організації доцільно застосовувати у класах з малою кількістю учнів.

Кооперовано-групову інтерактивну форму організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії застосовують у тих випадках, коли проблемне запитання чи завдання вимагає спільної для класу, а не лише індивідуально-групової діяльності. За тим учні класу об'єднуються у кілька невеликих мікрогруп (робочих груп). Окрім того, з числа сильних учнів може комплектуватися група експертів (експертна група). Робочі групи впродовж 5–10 хвилин готують відповіді на запитання чи виконують завдання, використовуючи необхідні джерела інформації: графічно-знако-

ві географічні навчальні моделі, передусім карти, та підручники, довідкові видання, науково-популярну літературу, роздавальний матеріал, ресурси Інтернету тощо.

Група експертів складає свій варіант відповіді або результатів виконання завдання й контролює час їхнього виконання групами. Коли обумовлений строкминає, представникам кожної робочої групи за чергою надається кілька хвилин для доповіді. Експерти фіксують основні положення виступіві на завершення пропонують узагальнені відповіді на запитання аборезультати виконання завдання. Групи обговорюють ці узагальнення та, за необхідності, доповнюють їх, а до учнівських зошитів занотується узгоджений кінцевий варіант відповідей і результатів.

Щоб організувати щойно змістовно викладену навчально-пізнавальну діяльність учнів з географії у кожній їхній мікрогрупі, вчитель має дотримуватися такого процедурного алгоритму:

1) об'єднати учнів у мікрогрупи з 5–6 осіб з огляду на те, що це є оптимальною верхньою межею для проведення обговорення всередині мікрогруп. При цьому слід переконатися, що учні кожної мікрогрупи володіють географічними знаннями й вміннями, необхідними для виконання спільного завдання. Це зумовлюється тим, щоякщо завдання виявиться занадто складним для більшості учнів певної мікрогрупи, то вони не докладатимуть зусиль до його конструктивного вирішення;

2) запропонувати учням пересісти згідно з сформованими мікрогрупами. При цьому переконатися у тому, що учні сидять по колу – «пліч-о-пліч», позаяк усі члени мікрогрупи мають добре бачити одне одного;

3) повідомити учнів щодо ролей, які вони мають розподілити між собою і виконувати під час групової діяльності. Для прикладу, такий розподіл зазвичай може передбачати наявність у кожній мікрогрупі:

- керівника (топ-менеджера), який зачитує завдання мікрогрупі, організовує порядок його виконання, пропонує учасникам мікрогрупи висловитися за чергою, заохочує їх до роботи, підбиває підсумки визначає доповідача від мікрогрупи;

- секретаря, який стисло й розбірливо веде записи результатів роботи мікрогрупи;

- експерта з джерел географічної інформації, який відповідає за інформаційне забезпечення діяльності мікрогрупи та, зрозуміло, має орієнтуватися в такій діяльності. За потреби окремо можна запровадити також «посаду» експерта-картографа;

- менеджера, який має контролювати часову послідовність виконання завдання й взаємодію учасників мікрогрупи;

- доповідача, який в змозі швидко зрозуміти й чітко висловити загальну думку мікрогрупи, доповідаючи щодо результатів її роботи.

Варто наголосити, що в цілому усі члени групи мають бути готовими висловити свої думки при підбитті підсумків діяльності мікрогрупи або допомогти доповідачеві від мікрогрупи;

4) поставити перед кожною мікрогрупою конкретне завдання (підзавдання) та надати інструкції щодо організації його виконання (цей крок має сенс для таких видів-форм кооперовано-групової інтерактивної форми, як «Спільний проект», «Пошук інформації», «Коло ідей» тощо). Зазначені інструкції мають бути максимально чіткими й лаконічними;

5) ознайомити учнів з системою індивідуального й «мікрогрупового» оцінювання їхніх навчальних досягнень. При цьому доцільно окремо повідомити учнів щодо винагород за їхні спільні у мікрогрупах зусилля;

6) підбити підсумки та прокоментувати результати індивідуальної й спільної у мікрогрупах навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Окреме й особливе значення для кооперовано-групової форми організації навчання в інтерактивному режимі має процедура власне виконання завдання, подавання мікрогрупами результатів колективної діяльності та їхнє узагальнення й узгодження з визначенням кінцевих результативних рішень. З огляду на таке у кооперовано-груповій інтерактивній формі організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії як типі вирізняють такі її головні інтерактивні форми-види, як: «Діалог», «Синтез думок», «Спільний проект», «Пошук інформації», «Коло ідей», «Мозаїка» та ін.

Так, суть інтерактивної форми-виду організації навчання «Діалог» полягає у спільному, толерантному до думки товаришів пошуку учнями узгодженого шляхом конструктивного обговорення рішення, що знаходить своє відображення і у переліку потрібних ознак відповіді, її кінцевому тексті, прийнятій схемі тощо. Діалогова форма організації виключає стійке протистояння учнів і «винищувальну» критику чиїхось позицій, бовсю увагу зосереджено на сильних моментах у позиції інших.

«Синтез думок» як інтерактивна форма-виде дуже схожим за метою й початковою фазою на форму-вид «Діалог». Утім, після об'єднання у мікрогрупи й виконання в них завдання учні передають свій варіант записів іншим мікрогрупам, які доповнюють його своїми думками та підкреслюють те, з чим не погоджуються. Опрацьовані у такий спосіб аркуші передаються експертам, котрі зіставляють написане з власним варіантом і роблять загальний звіт, який обговорює узгоджує весь клас.

Інтерактивна форма-вид «Спільний проект» теж передбачає спільний пошук учнями узгодженого рішення учнями всього класу. Проте, завдання мікрогрупам мають різний зміст і висвітлюють проблему за різними аспектами. По завершенні роботи кожна група звітує й записує на дошці вироблені положення. У результаті і формуються результати спільного проекту, які рецензуються й доповнюються групою експертів.

«Пошук інформації», теж як інтерактивну форму-вид організації діяльності учнів через мікрогрупи, у цілому спрямовано на командний «погруповий» пошук невідомої раніше географічної інформації, що доповнює навчальний матеріал попереднього уроку чи домашнє завдання тощо та завершується відповідями на розподілені запитання. Ця форма використовується для того, щоб поширити, поглибити й узагальнити географічні знання учнів.

Метою інтерактивної форми-виду «Коло ідей» є вирішення гострих суперечливих навчально-пізнавальних питань і залучення всіх учнів до їхнього обговорення. У цьому випадку всі мікрогрупи мають виконувати одне проблемне завдання, яке, втім, складається з декількох аспектів. Після завершення виконання всього завдання кожна з мікрогруп озвучує лише один аспект проблеми, що обговорюється. За таких умов учитель запрошує до слова представників усіх мікрогруп за чергою, продовжуючи послідовне «поаспектне» опитування «за колом», доки не вичерпаються всі ідеї. При цьому він має уникати ситуації, коли перша мікрогрупа, що виступає, подає інформацію щодо всіх проблемних аспектів.

Інтерактивна форма-вид «Мозаїка» (інша назва «Ажурна пилка») використовується для створення на уроці ситуації, яка дає змогу учням засвоювати великий обсяг географічної інформації за короткий час. Специфікою при цьому є обумовлена міграція учнів між мікрогрупамий експертними групами з відповідним обміном інформацією та накопиченням знань.

Дискусійно-інтерактивна форма організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії як тип поділяється на такі її головні інтерактивні форми-види, як: «Мозковий штурм», «2-4 – разом», диспути, турніри та дебати.

Усі ці види за своєю суттю є керованими дискусіями, що передбачають широке публічне обговорення якогось суперечливого питання.

Зокрема, інтерактивна форма-вид «Мозковий штурм» широко використовується для вироблення кількох розв'язань конкретної географічної проблеми. Запровадження цієї видової форми спонукає учнів до прояву уяви й творчості та дає можливість вільно висловлювати думки. Мета власне «мозкового штурму» полягає у тому, щоб зібрати якомога більше ідей учнів щодо обговорюваної проблеми протягом обмеженого часу.

Доволі цікавою є інтерактивна форма-вид «2-4 – разом». При її застосуванні після постановки вчителем географічної проблеми учні обговорюють її у парах і визначають 5-6 найважливіших на їхній розсуд аспектів чи пропозицій стосовно розв'язання проблеми. Надалі вчитель пропонує об'єднати пари у четвірки учнів (як мікрогрупи), тобто такі об'єднані дві пари мають разом обговорити проблему, що розглядається, та вибрати з запропонованого раніше кожною парою шість спільних аспектів чи пропозицій стосовно розв'язання проблеми. Потому представники кожної мікрогрупи за чергою презентують класу спільно вироблене за однієї умови: ідеї, що вже було висвітлено, не по-

вторюються. При цьому дійсно оригінальні пропозиції фіксуються на класній чи мультимедійній дошці та в учнівських зошитах.

Підґрунтям диспутів з географії як ще однієї інтерактивної форми-виду є дискусійне зіткнення різних думок школярів. Успіх диспутів здебільшого визначається їхньою тематикою, що має містити, як мінімум, дві протилежні точки зору на розв'язання певних географічних проблем. Учитель ретельно планує завдання диспутів, їхній хід, можливі варіанти й висновки, яких учні мають дійти у результаті обговорення. Під час диспутів він має стежити за дотриманням правил їхнього проведення, надавати слово всім бажаним учням, дотримуватися регламенту й толерантно регулювати черговість виступів. У цілому дидактичною метою диспутів є формування вміння учнів логічно й доказово відстоювати свою думку та всебічно осмислювати географічні причинно-наслідкових зв'язки закономірності.

Таким чином, головними умовами проведення диспутів є:

- 1) організація спільного обговорення (обміну думками);
- 2) наявність спірного географічного питання (проблеми);
- 3) публічність обговорення (наявність аудиторії);
- 4) вербальна форма спілкування (діалог або полілог);
- 5) використання адекватних різноманітних наочних засобів навчання географії та географічних навчальних моделей, насамперед графічно-знакових;
- 6) наявність, як мінімум, двох учнів (або їхніх мікрогруп) з протилежними поглядами на географічну проблему, що виноситься на диспут.

Наразі широкого розповсюдження набуло і застосування на уроках географії такої інтерактивної форми-виду організації навчання, як турніри, що відрізняються метою, організацією й характером діяльності їхніх учасників. Проведення турнірів на уроках вимагає ретельної підготовки як учителя, так і учнів. Питання, які виносяться на обговорення на турнірах, мають бути проблемного спрямування та передбачати самостійну навчально-пізнавальну діяльність учнів у процесі підготовки й проведення турнірів, а також наявність доступних джерел географічних знань.

Дебати є однією з найскладніших інтерактивних форм-видів організації навчально-пізнавальної діяльності учнів шляхом обговорення й знаходження консенсусу щодо дискусійних питань і проблем. Їх можна проводити лише тоді, коли учні навчилися співпрацювати в мікрогрупах і засвоїли алгоритми розв'язання певних географічних проблем. У дебатах учасники займають кардинально протилежні позиції і відмінність їхніх протилежних точок зору на усвідомлення та вирішення дискусійних проблемних питань є вельми значною. З огляду на таке, учням необхідно ретельно готуватися до публічного обґрунтування правильності своєї позиції, намагаючись переконати опонентів змінити їхню позицію. А проте, інколи вчитель може поставити завдання на дебатування, яке спрямоване на спільне розв'язання обраної проблеми. У цьому випадку учні мають не тільки відстоювати власну точку зору, а й уважно вислуховувати протилежну сторону, щоб знайти точки дотику й виробити єдине узгоджене рішення.

Насамкінець слід зазначити, що запровадження застосування таких видів дискусійно-інтерактивної форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії як диспути, турніри й дебати є актуальним не тільки для уроків географії, а й для інших, позакласних форм проведення навчання географії, передусім для наразі широко розповсюджених за проведенням щорічних географічних олімпіад, турнірів і міжпредметних дебатів [7].

Отже, навчальний процес в інтерактивному режимі організований так, що всіх учасників залучено до процесу пізнання, формування висновків, створення певного результату, де кожен робить індивідуальний внесок, обмінюється знаннями, ідеями, способами діяльності. Завдяки тому, що цей процес відбувається в атмосфері доброзичливості та взаємопідтримки, отримуються не лише нові знання, а й розвивається пізнавальна діяльність. Інтерактивне навчання дозволяє розв'язати одразу кілька завдань: розвиває комунікативні вміння й навички, допомагає встановленню емоційних контактів між учасниками процесу, забезпечує виховне завдання, оскільки змушує працювати в команді, прислухатися до думки кожного. Використання інтерактиву знімає нервову на-

пруження, дає можливість змінювати форми діяльності, переключати увагу на основні питання, тобто виховує людину, здатну бути активною, творчою та ефективною в національному і глобальному демократичному просторі.

Список використаної літератури

1. Врублевська М. О. Секрети успішного уроку географії: [Навч.-метод. посіб.] / М. О. Врублевська. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 141 с.
2. Гончар С. М. Використання інтерактивних методів навчання на уроках географії [Електронний ресурс] // Режим доступу: osvita.ua/doc/files/news/65/6543/Geo
3. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії: [Навч.-метод. посіб.] / Г. Д. Довгань. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 126 с.
4. Ісаєва Г. О. Інтерактивні методи навчання під час вивчення географії в школі / Г. О. Ісаєва // Географія та основи економіки в школі. – №4. – 2004. – С. 43-46.
5. Малая О. І. Інтерактивні та ігрові форми навчання на уроках географії / О. І. Малая // Географія, краєзнавство, туризм. – 2002. – № 3. – С. 34-38.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / За ред. О. І. Пометун. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
7. Топузов О. М. Загальна методика навчання географії: Підручник [з грифом МОНМС України] / О. М. Топузов, В. М. Самойленко, Л. П. Вішнікіна. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – С. 311-323.

Любов Козуля

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

«Освіта XXI століття – освіта для людини» – концептуальна ідея Національної програми «Освіта» («Україна XXI»), що передбачає виведення освіти України на світовий рівень. Проте комплексний підхід до освіченості особистості зумовлюються важливістю ґрунтовних знань із історії власного народу, що формує її історичне мислення, власний погляд на події і явища сьогодення та новітньої історії взагалі.

Відповідно, викладання історії у загальноосвітньому навчальному закладі вимагає від учителя творчого підходу, особливо у виборі методичних прийомів і засобів, наочного матеріалу та використання сучасних мультимедійних технологій. Відтак виховний та розвивальний потенціал соціально-гуманітарних дисциплін спрямовано на вироблення в учнів таких компетенцій як особистісно-життєтворча, комунікативна, інтелектуально-інформативна тощо. Розвиток сучасних педагогічних технологій піднімає рівень вимогливості до методики викладання історичної науки.

«Сухий» виклад матеріалу, або просте читання з підручника на фоні існування багатьох джерел і досліджень, не повною мірою активізує пізнавальну діяльність учнів. Тож з метою реалізації завдань, покладених на соціально-гуманітарні дисципліни і задля забезпечення подальшої гуманізації й демократизації шкільної освіти варто активніше застосовувати інноваційні методики й технології, віддавати перевагу діалогу, відмовлятися від авторитаризму [1, с. 10].

Дослідженнями у сфері введення інноваційних технологій і методик у викладання історії займаюся як вітчизняні так і зарубіжні дослідники. Кожного року в Україні відбуваються конференції присвячені обговоренню доцільності інновацій в навчальному процесі. Центрами таких досліджень є педагогічні університети Києва, Харкова, Полтави, Бердянська та ін. Значний внесок у розробку методології і теорії поняття педагогічної технології зробили: О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та інші. Проблематикою інновацій в педагогічному процесі займаються дослідники сучасності: В. Безпалько, Б. Лихачов, М. Кларін, В. Монахов, Г. Селевко. Питаннями щодо інноваційної діяльності саме вчителя-історика займається професор кафедри всесвітньої історії, правознавства та методики навчання історії, проректор з